

A nyelvek kölcsönhatásáról

A hazai nyelvtudomány sok vonatkozásban elérte a világszínvonalat mind tematikai gazdagságában, mind pedig az alkalmazott módszerek, eljárások, technikák tekintetében. A nyelvtörténet, nyelvjárástan, hely- és személynévkutatás, a leíró nyelvtan, a stilisztika mind jelentősebb eredményeket mutathat fel a szakavatott kutatók egyre gyarapodó taborának szervezett tevékenysége nyomán.

Talán egyetlen terület maradt, ahol az eredmények nem kielégítőek, pontosabban ahol a feladatokat csak felerészben oldották meg. A nyelvek kölcsönhatásának elméleti és gyakorlati kérdéseiről van szó. Pedig ritka az az ország, amelyben olyan sok kedvező alkalom és feltétel kínálkozik a kölcsönhatásban lévő nyelvek és nyelvjárások tanulmányozására, mint nálunk.

Mi történt eddig? Sokévi szívós munkával összegyűjtötték a román nyelvet ért magyar, német stb. hatás eredményeit a szóképzlet területén, és felleltározták, ugyancsak a szóképzlet vonatkozásában, a romániai magyar köznyelvet és a magyar nyelvjárásokat ért román nyelvi hatást. Osztályozták, leírták, statisztikákat készítettek a kölcsönelemek szófaji megoszlásáról, fogalomkörökbe sorolták őket, részben megvizsgálták, mikor kerültek be a nyelvbe, milyen adaptációs folyamatokon mentek át, amíg beilleszkedtek az átvevő nyelv rendszerébe. A fogalomkörök kapcsán rávilágítottak arra is, hogy a kölcsönzés társadalmi, gazdasági, művelődési kapcsolatok eredménye — és talán ez az egyetlen terület, ahol a nyelv és a társadalom kapcsolatáról több-kevesebb szót ejtettek.

Amde van a kölcsönhatások kérdéskörének egy központi magva, amelyet eddig igen kevesen próbáltak megközelíteni. Pszicholingvisztikai és szociolingvisztikai felkészültségünk hiányos volta miatt alig mertünk hozzányúlni a kétnyelvű egyén, a kétnyelvű közösség, maga a kétnyelvűség problémájához. Az a kevés tanulmány vagy nagyobb munka, amely az e tekintetben végtelenül fukar szerkesztőségek és kiadók jóvoltából megjelent, csak a kölcsönhatás eredményeinek nyelvészeti vizsgálatát adja, és azt is, mint említettük, főleg a szóképzlet vonatkozásában. A megjelent munkák nemigen szólnak a kisebb-nagyobb nyelvi közösségek társadalmi-politikai státusáról, gazdasági, kulturális és nyelvi távlatairól.

Kimaradt a kutatások köréből maga a kétnyelvű egyén, a nyelvi kölcsönhatások központi alakja, pedig csak rajta keresztül valósul meg a két, egymástól többé-kevésbé eltérő nyelvi rendszer találkozása egyazon helyen: a beszélő egyén tudatában. Nincs nyelvi kölcsönhatás, ha nincs olyan személy, aki legalább „kezdő” szinten nem ismeri a második nyelvet. Csak rajta keresztül jut el valamely kölcsönös elem a nagyobb közösség nyelvhasználatába, hogy aztán részt vegyen azokban az adaptációs, beilleszkedési folyamatokban, amelyeknek az eredményeit olyan szépen és tudományosan összefoglalták a nyelvtudomány hivatott művelői. Csak két példát említenék. Hosszas és igen alapos gyűjtő- és feldolgozó munka eredményeként megszületett Budapesten a hatvanas évek közepén Tamás Lajos szótára a román nyelv magyar jövevényszavairól. A több mint félszázados múltra visszatekintő kutatások összegezése ez a történeti-etimológiai gyűjtemény. Sokkal szerényebb, mert csak a mai magyar nyelv román eredetű elemeit ismerteti Márton Gyula, Péntek János és Vőő István 1977-ben megjelent könyve, *A magyar nyelvjárások román kölcsönzavai*. Pótolhatatlan munka mind a kettő, de csak a tényanyagot közli. Az olvasónak kell maga elé képzelnie azt a konkrét helyzetet, azt a nyelvi-szemiotikai szituációt, amelyben a kérdezett személy vagy a mesélő adatközlő a szóban forgó idegen eredetű szót használta.

Igaz, a kölcsönhatás mechanizmusának tanulmányozása nem elsősorban nyelvészeti kérdés, de a folyamat lefolyásának iránya, határfoka és végső eredménye a tudatban található két nyelvi rendszer sajátosságaiból is fakad; tehát a nyelvek pontos és rendszeres egybevetése, az azonosságok, hasonlóságok és különbségek leltárba vétele a kétnyelvűség és nyelvi kölcsönhatás tanulmányozásának alapvető feltétele.

Nemzetközi szinten már szép eredmények születtek az ún. kontrasztív nyelvtudomány területén. Nálunk még kevés tanulmányt szenteltek ennek a kérdésnek, és ha a részlettanulmányok megjelenésének mai ütemét tekintjük, a szintézisekig alighanem sokat kell várunk.

Mivel a nyelvi rendszerek összevető-kontrasztív tanulmányozása elsőrendű feltétele a modern (és talán nem is olyan modern) nyelvoktatásnak, hiszen a módszerek, eljárások, gyakorlatok helyes megválasztása elképzelhetetlen a két nyelv rendszerbeli sajátosságainak az ismerete nélkül, a nyelvek szerkezeti sajátosságai kikerültek a nyelvészek érdeklődési köréből, és „csak” a gyakorlati nyelvoktatás céljait szolgáló cikkekben, tanulmányokban kaptak helyet. Az oktatásban dolgozó gyakorlati szakemberek viszont nem ismerik a kérdések elvi-elméleti alapjait, javaslataik inkább pragmatikus, véletlenzerű s ötletzerű megfigyelések és kísérletek tapasztalatait rögzítik. Ezért annyira ellentmondóak.

A nyelvtanulás mint folyamat pszicholingvisztikai jelenség. Függetlenül attól, hogy szervezett oktatási formákban történik-e, vagy pedig a társadalmi együttélés mindennapi körülményei között, az új, a második nyelv tanulása már nem azonos az első, az anyanyelv elsajátításának folyamatával, mert már van egy nyelv, amelyen az egyén megformálja, kifejezi a gondolatait. És ha elfogadjuk a marxista nyelvtudománynak azt az alaptételét, hogy a nyelv és a gondolkodás szerves egészet alkot, világossá válik, hogy a gondolat egy bizonyos nyelvi rendszer struktúráiban jön létre, csak azokban létezhetik, tehát amikor egy újabb nyelvet tanulunk, a régebből és jobban ismert nyelv automatizmusai akarátlanul keverednek az új nyelv szerkezeteivel. Ez megnyilvánul a hangok ejtésében-érzékelésében (és értékelésében), a szavak jelentéstartalmában, a nyelvtani kategóriák és a nekik megfelelő kifejezési eszközök megválasztásában — egyszerűen mindenütt, ahol valamely eltérés mutatkozik a két nyelv között. Különbség pedig mindenütt található. És itt megint nem merünk kimondani kézenfekvő igazságokat. Megtéveszt minket, hogy a nyelvek közötti tartalmi és kifejezésbeli különbségekből kiindulva egyesek a nyelvekben testet öltő világképet összetévesztették a világnézettel, s így tudománytalan, rásziszibusba torkolló következtetéseket vontak le, és inkább elfogadjuk a kevésbé kényes, de egy cseppel sem tudományosabb nézetet, hogy a nyelv csak egy köntös, amelyet bármilyen gondolatra ráhúzhatunk, így az új nyelv tanulása csak abban áll, hogy a már meglévő gondolat számára egy másik kifejezési eszközt találjunk. Ilyképpen a nyelvtudománytól, sőt magától a tudománytól is idegen területnek kiáltjuk ki az etnolingvisztikai kutatást.

Hibás volna azonban mindebből azt a következtetést levonni, hogy két nyelvi rendszer két teljesen különböző világot jelent, mert így el kellene vetnünk a második (harmadik stb.) nyelv megtanulásának és helyes használatának a lehetőségét, a jó fordítás lehetőségét is, hiszen lehetetlen volna hamisítás, veszteség (vagy hozzáadás) nélkül visszaadni ugyanazt a gondolatot egy másik nyelven. A nyelvek közötti különbségek valami módon mindig áthidalhatók.

Ott pedig, ahol a népek, nemzetiségek, népcsoportok huzamosabb ideje élnek együtt, nagyjából azonos történelmi-társadalmi körülmények között, kialakulhat egy olyan gondolkodásmód, egy olyan világkép, amely tartalmában csaknem azonos, és csak nyelvi kifejezésében különbözik a másiktól. Itt, a népi érintkezésen alapuló kétnyelvűségben igen sok egymásratevődés, átsiklás történik. És mivel hiányzik a tudatosság, a nyelvek kölcsönhatásából vagy csupán az egyiknek a másikra való hatásából származó interferencia-jelenségek állandósulnak, elterjednek, behatolnak a helyi érvényű nyelvi normákba. A nyelvjárásutatók összegyűjtik a kétnyelvűség eredményeit, anélkül hogy igazában elmélyülnének a kétnyelvűség folyamatának tanulmányozásában.

Nyilvánvaló, hogy a kölcsönhatás eredményeinek a számbavétele is fontos, és hasznos megállapításokhoz vezet. Ilyen például a statisztikai felmérés.

Márton Gyula, Péntek János és Vő István említett könyvének az előszavában is érdekes adatokat találunk. Megtudjuk azt, hogy a szótárakban feldolgozott román kölcsönelemek száma 4243. Ebből 14 a magyar irodalmi nyelv szava is. A főleg romániai magyar köznyelvben 58 román eredetű szó található. Ezekon kívül a hivatali ügyvitel, a technika, a kereskedelem, a katonai szolgálat még 614 szót honosított meg. Ezek összesen a román kölcsönszók 14,5%-át teszik ki. A többi 3585 szó nyelvjárási jellegű. Közülük 235 több nyelvjárásból adatható, a többi 3350 szó kevésbé elterjedt.

Az adatokat a szerzők régebbi (de újból ellenőrzött) kiadványokból, szótárakból, népköltészeti gyűjtésekből, de főleg a tanszék és a Nyelvtudományi Intézet nyelvatlasz-munkaközösségének helyszíni gyűjtéséből merítették. Az előfordulás helyének pontos jelölésével a szavak földrajzi elterjedését is megismerjük. A szócikkek terjedelme azt is elárulja, milyen mélyre hatolt a szó a nyelvi tudatba.

Egy másik statisztika arról tájékoztat, hogy a romániai magyar nyelvjárások atlasza 3000 szavas kérdőívére vidékenként hány román eredetű szóval válaszoltak. A leggyengébb a hatás a Bánságban: 0,60%. Következik Arad környéke 0,70, az

északnyugati terület (Bihar, Szilágy, Szatmár) 1,26, a székelység 1,43, a Mezőség 2,23, a székelyes jellegű csángó nyelvjárás 13,33%-kal. A legerősebb a román nyelvi hatás az északi és a déli csángóknál, ahol eléri a 16,66%-ot. Nem csekély tehát a román nyelv hatása, ha figyelembe vesszük, hogy a kérdőív 3000 kérdése a népi szókincs leglényegesebb rétegét képező szavakat tartalmazza.

Mielőtt megpróbálnuk betekinteni a statisztikai adatok mögé, egy-két megjegyzést tennénk a statisztikára vonatkozólag.

Általában az idegen elemeket feldolgozó nyelvi statisztika többféle lehet. A legegyszerűbb — és a legkevésbé mondó — az, amikor a szótár alapján megállapítják, hogy a nyelv szókincsében milyen arányban vannak képviselve a különböző eredetű nyelvi elemek. Egy másik statisztika megfelelő terjedelmű és változatos szövegek alapján megállapítja az idegen szótári elemek gyakoriságát, előfordulási arányát. Olyan statisztika is van, amely az ugyanabból a nyelvből kölcsönzött szavak listája alapján megállapítja a kölcsönelemek szófaji megoszlását. Nyilvánvaló hasznuk ellenére ezeknek a statisztikáknak néhány alapvető fogyatékosága is van.

Először is, nem egészen világos, mi is az *idegen* nyelvi elem. Történeti-genealógiai szempontból a dolog egyszerű: idegen mindaz, amit a nyelv nem örökölt az alapnyelvből, hanem az idők során, a népek és a nyelvek kölcsönhatása eredményeként más nyelvekből vett át. De ez társadalmi és kultúrtörténeti vonatkozásokon kívül alig jelent valamit. A magyar eredetű *oraş* éppolyan román szó, mint a latin eredetű *saţ*, a szlávból jött *tírğ* vagy az újlatin *comună*. Tehát a meghonosodott jövevényező a nyelvi rendszer teljes jogú tagja; funkcióiban, a rendszer többi tagjához való viszonyában semmi eltérést sem mutat az alapnyelvből öröklött szavaktól.

Ebből következik, hogy a szinkrón nyelvészleletben, valamely nyelvállapot leírásában idegen elemeket más kell értenünk, mint a történeti-etimológiai szempontú leírásban. Nyilván itt is egy más nyelvből átvett nyelvi elemről van szó, de „idegen voltát” csak viszonyítással állapíthatjuk meg: az átlagos műveltségű emberek standard nyelvhasználatához, a köznyelvhez kell viszonyítanunk az „idegen” szót. Eszerint viszont ki kell keresztenünk az idegen szók leíró szemléletű ismertetéséből az irodalmi nyelvben és a köznyelvben régóta meghonosodott *román*, *furulya*, *áfonya*, *cimbora*, *ficsúr* stb. szavakat, sőt a nálunk igen gyakori *buletin*, *málé*, *cujka*, *blokk*, *szákos*, *vinetta* szavakat is. Ezeket a nyelvérzékünk nem érzi idegeneknek. Ezzel szemben, ha a csángó nem érzi is, minékünk világos, hogy a *Primiltünk telegrámot isz* vagy a *Vikír konducşilta a mosiát* mondatokban a köznyelvi *Kaptunk táviratot is* és az *Intéző (ispán) vezette a birtokot* kifejezésekhez viszonyítva erős román nyelvi hatást tapasztalunk.

Akármilyen furcsán hangzik is, a szókölcsonzés, ha a szavak száma ezrekre rög is, még nem veszélyezteti a nyelv (vagy nyelvjárás) létét, ameddig a kölcsönelemeket az átvevő nyelv a maga formakészleteti elemeivel látja el. A *Megrázta a senuse szórú armaszárnak a kapasszát még csángó* (= magyar) mondat, annak ellenére, hogy mi a „hamuszínű mén kantáraról” beszélünk. A kölcsönvett szavak nyelvtanilag úgy viselkednek, mint a magyar nyelv bármelyik azonos szófajú szava.

Mi történik azonban akkor, ha a kölcsönzött szó nem illeszkedik be az átvevő nyelv hang- és nyelvtani rendszerébe?

A hangok — fonémák — szintjén az adaptáció hiánya a kölcsönszók nagy számával is magyarázható, olyan nagy tömegben özönlik az idegen szó az illető közösség nyelvébe, hogy nem lehet azokat mind átalakítani az átvevő nyelv artikulációs bázisának megfelelően. A fő ok azonban a kétnyelvűség igen magas foka, a második nyelv széles körű ismerete és használata. A kölcsönszavakat továbbra is eredeti hangalakjukban ejtik, így az ezekben található sajátos fonémák lassan bekeverülnek az azokba a szavakba is, amelyeket nem kölcsönöztek, vagy nem abból a nyelvből vettek át. Ilyen a csángó nyelvjárásba behatolt és meghonosodott román *ă*. Ez már a külső nyelvi hatás rendkívül magas fokát jelzi.

Még nyilvánvalóbb az idegen hatás, amikor az ugyancsak nagymérvű szókölcsonzés és a közösség tagjainak széles körű kétnyelvűsége miatt a kölcsönszavak (itt már igazán nevezhetnők idegen szavaknak) nem illeszkednek be az átvevő nyelv grammatikai rendszerébe. Ha olyan szófajokról van szó, amelyeket mondatba ágyazásuk végett el kell látni formakészleteti elemekkel (ragokkal, jelekkel), akkor az az egyébként végtelenül ritka helyzet állhat elő, hogy az átvett szó az eredeti, az átadó nyelvből hozott morfémáit őrzi meg, és ezek bizonyos idő elteltével más, nem kölcsönzött szavakhoz is kapcsolódhatnak. A svájci olaszban jegyezték fel a *la vacca* szóhoz illesztett német *-en* többesjelt (*la vacchen*), a floridai Tampa városban a spanyol névhez illesztett angol *'s* ragot (*Juan's padre*), a megleno-román nyelvjárásban a bolgárból átvett *-um*, *-is* személyragokat (*aflum*, *aflis*).

Ennél sokkal gyakoribb az analitikus nyelvekre jellemző ún. „szabad“ nyelvtani elemek kölcsönzése. Ezek egyrészt saját szótári jelentéssel rendelkező szavak (határozószók, indulatszók), másrészt viszonyokat jelölő szavak (előjárók, kötőszók, grammatikai funkciót betöltő határozószók). Közülük az első csoportbeliek annyira gyakoriak lehetnek, hogy valamely nyelv kétnyelvűek által beszélt változatában minden harmadik indulatszó kölcsönelem. Ritkább az előjárók és kötőszók kölcsönzése, de ha előfordul, az a legnagyobb fokú idegen hatás bizonyítéka.

A *magyar nyelvjárások román kölcsönszavai* című kötetben nagy mennyiségben találunk románból átvett határozószókat, indulatszókat, de találunk kötőszókat is. Mivel ezek nem igényelnek semmiféle alakitást, változatlan alakban egyszerűen beépítik őket az anyanyelvi (=nyelvjárási) szövegekbe. Indulatszók (technikai okokból román helyesírással adjuk): bre, hai, of, vai, valeo; határozószók: afară, aproape, bine, bucuros, da, direct, drept, exact, gata, împreună, mai, cînd, măcar, mult, odată, sigur stb.

Ezekhez járul még — a jó idő csinálódik vagy az itt is több románok vannak típusú tükörszavakról és -kifejezésekről most nincs alkalmunk beszélni — a kölcsönzések egy igen érdekes csoportja. Annak mintájára, ahogy a kétnyelvűek a változatlan alakú szavakat a beszédükbe beillesztik, mivel nekik így könnyebb és a hallgató is könnyen megérti (hiszen szükség esetén ő is hasonlóképpen jár el), a közösség tagjai nemcsak szavakat, hanem egész szócsoportokat vesznek át minden változtatás nélkül. Egyszerűsített, kissé kevert írásmódban: csemáj, cinebinye, cumokánye, ládráku, mäkätýla (mái copile), mumátyi, vageminye, dutye drakuluj, bätetye noroku, drum bun (indulatszók), csel mult, ku totu, färä grizsä, di foame, gye fapt, gye fel, gye lok, gye pomanä, di tot, kit gye, mäj äleszt, tatatäta, totundräk (határozószók, ill. kifejezések). Mondatban: *prin junije* lábaim meg foktak lohadni; *la käpu mjeszi* a menyasszony ül; *jugerak, mi szem päre*, husz rudak; lehet aggyon *küt de* sokat stb.

A *nicsumpikk, mäkätýla, szodusz, tetántrugyi, nulläszä, fäcsekrucse* stb. alakok azt a téves benyomást kelthetik, hogy használóik nem ismerik eléggé az átható nyelv szerkezetét. Ne feledjük, hogy népi érintkezéssel alapuló kétnyelvűséggel van dolgunk, ahol a szavak határát el-elmosza a mondattani funkció: a *tetántrugyi* jelző, a *nulläszä* kutyaszóító mondatértékű indulatszó, a *nicsumpikk* határozó, a *prin junije* és a *lä käpu mjeszi* idő-, illetve helyhatározó. Nem a második nyelv hiányos ismeretéről tanúskodnak ezek a kölcsönvett „tömbök“, hanem éppen ellenkezőleg: az anyanyelvi nyelvérzék eltompulásáról és a vele társult kényelemszeretetről. Nem jut észébe az anyanyelvi szó vagy kifejezés, nincs ideje felkutatni a tudata mélyén talán még ott rejtőző kifejezést, hiszen a gondolatot késedelem nélkül ki akarja fejezni — s ekkor a beszédében támadt űrbe beugrik a gyakrabban használt, tehát a keze ügyében lévő második nyelvi szó.

Ez már a *kevert nyelv* kézzelfogható megnyilvánulása. A tudatban találkozó (és keveredő) két nyelvi rendszer kezd részben *egybecsúszni*. Ugyanazt a nyelvi kifejezést használják akkor is, amikor az A, akkor is, amikor a B nyelven beszélnek. Bizonyíték erre az, hogy már a *de, mert, és* kötőszók helyébe a *dar, cä* és *si* került: *Esszehasogattad az ingedet, dár* nem vót tû; *Fusszatok onnat, kä* megütnek; *Azt tudtuk, hogy magának van az a szöme hátul si* mindent lát. A viszonyító *mint* helyébe a *decit* lép: *Piéter küsszebb decit e Jánassz*.

Ezek a „kölcsönzések“ már meghaladják, túllépik a természetes, a normális nyelvi hatás kereteit. Tudjuk, hogy a csángó nyelvi közösség kívülrekedt a magyar nyelv nyelvújítás kori és az utána következő belső szóteremtő folyamatán, és a modern élet, az anyagi és szellemi kultúra jelenségeit, termékeit a román nyelv vagy valamely román nyelvjárás közvetítésével ismerte meg. Természetes, hogy ezekre a fogalmakra kölcsönzést vagy román minta után fordított tükörszót használ (pl. Záhárfabrika). Fogadjuk el azt is, hogy egyes régi szavakat, kifejezéseket elfelejtett, s helyükre román megfelelőt helyez: *Kälea läptyeluj, kälea seruluj, kren-gu cseruluj* (Tejút), *Käru* *ku boj, käru märe, käru mik* (nagy és kis Göncölszekér), *Kloskä ku puj* (Fiastyúk) stb., vagy a román és a magyar szót összetett szóvá ötvöző: *lämpaglob, harapöklestye, jädagidó, nagykär*. Mindezek még csak a kétnyelvűséget és az erős külső hatást bizonyítják. A kötőszókat és más nyelvtani viszonyító elemeket nem lehet elfelejteni, mert kevés van belőlük, és nagyon gyakoriak. Ezek elhagyása már a nyelvsere határára vergődő nyelvhasználat. Szerencsére az említett kötőszók, viszonyzószók és változatlan alakban átvett „tömbök“ csak szórványos vagy éppenséggel egyedi esetek, de nem árt felfigyelni rájuk, mert ezen a ponton csap át a kétnyelvűség egynyelvűségbe.

Fel kell figyelni arra a nyilvánvaló tényre is, hogy az országunkban végbemenő gyökeres társadalmi-gazdasági változások, a nagy forradalmi átalakulások következtében felgyorsultak egyes nyelvi folyamatok is. Nemcsak arra gondolunk, hogy

a megváltozott körülmények között egyes szavak kivesznek az emlékezetből, másrészt pedig észrevel jelennek meg és terjednek el az új valóságot megnevező új szavak, hanem arra is — és talán ez a legfontosabb —, hogy a nyelvjárások beolvadnak a köznyelvbe. A modern életforma, a műveltség, a tömegközlelési eszközök terjedése, az oktatás általánossá válása s mindenekfelett a régi, hagyományos és zárt faluközösségek felbomlása, a falusi dolgozók városba özönlése vagy ingázása oda vezet, hogy a nyelvjárások felszívódnak, beolvadnak a fölöttük elhelyezkedő köznyelvbe. Sajátos, nem tipikus helyzet áll elő akkor, ha a nyelvjárást beszélők nem az A, hanem a B köznyelvet, tehát a második nyelvet ismerik meg, azt tanulják az iskolában, azt használják mindennapi tevékenységükben. Nyelvjárásuk megmaradhat — mint olyan — nyelvjárásként, ha elegendő számú lakosság beszéli, ha elég mélyek a hagyományok, és ha más kedvező körülmények is közrejártsanak. De a nyelvjárás el is tűnhet a nyelvcseré következtében, persze nem egyszerre és nem minden funkcionális stílusban.

Anyanyelven gondolkodunk, alkotunk fogalmakat, ez köt össze a második, harmadik, esetleg még több nyelvvel. Anyanyelvünk épsége, a nyelvi műveltség gyarapítása így válik közügyvé. Felelős szerep hárul e tekintetben az iskolára, a sajtóra, művelődési intézményeinkre, a nyelvi öntudat e jelentős fórumaira, de nem utolsósorban az egyénre, a befogadóra, hiszen végső soron tőle függ e fórumok hatékonysága. Szocialista társadalmunkban megvannak mindazok a feltételek, amelyek lehetővé teszik a nyelvi sajátosságok megőrzését. Élünk hát ezekkel az adottságokkal.

Az elmondottakból kitűnik, hogy mind általános elméleti-módszertani vonatkozásban, mind pedig a konkrét problémafelvetés és -megoldás szintjén igen sok tennivaló vár még a — nevezzük már a nevén — *interlingvisztika* művelőire. Ez a nyelvek kölcsönhatását tanulmányozó nyelvészeti ág lényegéből adódóan interdiszciplináris meghatározottságú, hiszen a szociológia, a lélektan és a tulajdonképpeni nyelvészet határmezsgyéjén alakult ki. Csak a nyelvlélektani kutatások és a szociolingvisztikai felmérések eredményeinek birtokában javasolhat megoldásokat a nyelvi tervezés bonyolult, felelősségteljes munkájában a feladatok jelölésével, a problémák tudományos, marxista—leninista felvetésével.

Forró Antal: Csángó asszony